

KISS J. LÁSZLÓ

Geopolitikai emancipáció, egyező menekültpolitika, regionális felértékelődés

A Kurz-Orbán-találkozó margójára

Az elmúlt évek két szociáldemokrata politikájának kancellársága alatt a magyar-osztrák kétoldalú kapcsolatok a menekültpolitikában meglévő különbségek miatt kritikus mélypontra értek el. 2015-ben Werner Faymann kancellár a magyar menekültpolitika gyakorlatát a nemzetiszocialista vétségekkel hasonlította össze, majd a pénzügyi szankciók lehetőségét is megemlítette azokkal a tagállamokkal, így Magyarországgal szemben, amelyek elutasítják a menekültek kvóta alapján történő elosztását. 2016-ban a megbukott Faymann-kormányt az ugyancsak szociáldemokrata Christian Kern váltotta fel a nagykölcselel kancellári székében.

Kern 2016. júliusi látogatásakor ugyan a kapcsolatok új fejezetéről beszélt, ám a két állam közötti nézetkülönbségek a menekültpolitikában továbbra sem szűntek meg. Osztrák részről abból indultak ki, hogy sikerülhet a Dublin III esetekbe sorolható mintegy hatezer menekült visszafogadása, jöhet ekkor Budapest ebben a kérdésben jogi vitában állt az unióval. A magyar fél a dublini szabályokra hivatkozva azt hangsúlyozta, hogy csak azokat a migránsokat – elsősorban ukránokat, koszovókat és macedónokat, és nem szíriaiakat vagy afgánokat – kész visszafogadni, akik Magyarországon léptek először az EU területére. Christian Kern nyilatkozata a tekintélyuralmi magyar államról és a kvótát elutasító államok elleni szankciókról ugyancsak nem járult hozzá a kapcsolatok javulásához. A magyar külügyminiszter hangsúlyozta, illúzióknak bizonyult az a várakozás, hogy a kancellárváltással a politikai kultúráváltás időszaka is beköszönt a két ország kapcsolatában. Ezzel együtt Hans Doskozil szociáldemokrata védelmi és Wolfgang Sobotka konzervatív belügyminiszter ellátogatott Rószkére, és a Kern-kormány húsz osztrák rendőrt küldött segíteni a magyar-szerb határ ellenőrzésére.

A konzervatív néppárt és a jobboldali Szabadságpárt 2017 szeptemberében zászlót bontott koalíciója már előre jelezte, hogy a menekültpolitikában a magyar és osztrák álláspont azonossága, illetve hasonlósága alapján érdemi közeledés várható a két ország viszonyá-

ban. Az új kancellár, Sebastian Kurz már konzervatív külügyminiszterként új hangot ütött meg a menekültpolitikában. 2016 februárjában Törökország és az EU közötti megállapodás előtt Kurz a balkáni menekültút lezárásához vezetett regionális konferencia fő szervezője volt, vállalta a vitát a német kancellárral, Angela Merckellel is, aki ezt a lépést egyszerre bírálta, de belpolitikai pozícióját tekintve a csökkenő menekültzamból valóban hasznot húzott. Kurz a magyar állásponthoz hasonlóan a legkülönbözőbb megnyilatkozásaiban jelezte, hogy elsődlegessége van az uniós külső határok védelmének. Hangsúlyozta, hogy a görög szigeteken lévő menekülteket nem kell a szárazföldre hozni, továbbá a libiai határőrzéssel kell kooperálni annak érdekében, hogy embercsempészek hajói ne kössenek ki Európában.

Kurz a kibocsátó országok helyszínen nyújtott támogatásának fontosságáról éppen úgy beszélt, mint ahogy arról is, hogy a sikertelenné bizonyult kvóták szerinti elosztásra túl nagy hangsúly került. Nem hagyott kétséget afelől, hogy trendforduló van szükség az európai menekültpolitikában: olyan politika szükséges, amelyben nem az embercsempészek döntik el, ki jön Európába. Kurz továbbá a magyar állásponthoz közel állóan a szubszidiaritás erősítését a hagyományos osztrák Európa-politika céljaként fogalmazta meg.

A magyar miniszterelnök első külföldi politikusként látogatott Bécsbe, és a találkozó napirendje jól mutatta a szomszédpolitika, a V4 központi Közép-Európa-politika, valamint az uniós politika közötti kölcsönhatásokat. A látogatás világossá tette, hogy magyar szempontból a néppárti-szabadságpárti kormány nem szövetséges a szó valódi értelmében, ám Kurz pragmatikus-konzervatív politikája alkalmas az uniós vitában a menekültpolitikai érdekek összehangolására, továbbá a kétoldalú kapcsolatok fellendítésére. Ausztria nem kíván a V4-ek csoportjának tagja lenni, hogy a V4-ek akarják, hogy Bécs a visegrádiak tagja legyen, ami a „Visegrád-plusz” értelmében nem zárja ki az egyes kérdések mentén történő szorosabb együttműködést. Az aktív semlegességi politika gyökerei az osztrák második köztársá-

ság külpolitikájának hagyományaiban rejlenek. Kurz most is késznek mutatkozott arra, hogy Brüsszel és a visegrádiak között közvetítsen.

Ezzel együtt a különbségek is fontosak. Ausztria és Magyarország közös története 1918-ban véget ért, és a két állam története egymástól elválasztott pályán folytatódott. Egyes osztrák történetészek a „közös történet” új formájának kialakulását Magyarország 2004-ben történt uniós csatlakozásától várták, ám az integrációval a két ország közötti kiegyenlítés, jelesül Magyarország felzárkózása nem következett be, sőt egyes területeken a különbségek még növekedtek is, amelyek a politikai érdekek különbözőségében is kifejezést nyernek. Ausztria az unióban nettó fizető, míg Magyarország nettó fogadó állam. Ausztria csökkenteni szeretné nettó fizetői költségeit és az uniós költségvetést, míg Magyarországnak ettől eltérőek az érdekei. Az osztrák semlegességből és a magyar NATO-tagságból származó követelmények is különböznek, ahogy a menekültpolitikában Magyarországgal szemben Ausztria nemcsak tranzit, hanem a célország szerepét is betölti.

A kétoldalú találkozó felmerült érdeklenségekről ugyanakkor kiderült, hogy azok nem annyira specifikusak, nem egyedül és kizárólagosan Magyarország ellen irányulnak, inkább az uniós jogi szabályozásban rejlenek, és a megoldás is az uniótól várható. Az Ausztriában dolgozó magyar munkavállalók családtámogatásának csökkentése magyar nézőpontból diszkriminatív, ám az osztrák álláspont szerint azoknak az Ausztriában dolgozó magyar munkavállalóknak a gyerekei, akik Magyarországon élnek, a családi pótlék magyar viszonyoknak megfelelő indexálása indokoltnak tekinthető. 2016-ban ebben az összefüggésben 39 ezer magyar gyermek volt érintett, és az osztrák kifizetések értéke elérte a nyolcvanmillió eurót. A Paks II beruházás állami támogatásának az unióval történő osztrák megtámasztása ugyanakkor szorosan összefügg Ausztria atomenergiamentes státusával. Az osztrákok még 1978 novemberében egy népszavazáson úgy döntöttek, hogy nem helyezik üzembe az egyetlen, zwentendorfi atomerőművet.

ket. Azóta Bécs időről időre fellép az atomerőművekkel szemben, legyen szó a temelini – csehországi – vagy más hasonló európai létesítményekről.

A szokásoknak megfelelően Sebastian Kurzot illette volna a jog, hogy újdonsült kancellárként bemutatkozó látogatást tegyen Budapesten. Erre bizonyára sor fog kerülni, ahogy a közeljövőben Karin Kneissl külügyminiszter látogatására is, ám Bécsben a magyar mi-

Kurz a kibocsátó országok helyszínen nyújtott támogatásának fontosságáról éppen úgy beszélt, mint ahogy arról is, hogy a sikertelenné bizonyult kvóták szerinti elosztásra túl nagy hangsúly került. Nem hagyott kétséget afelől, hogy trendforduló van szükség az európai menekültpolitikában: olyan politika szükséges, amelyben nem az embercsempészek döntik el, hogy ki jön Európába

niszterelnök Kurz első külföldi vendégeként a visegrádi csoport soros elnöki minőségében is jelen volt. A visegrádi térséget ma már aligha lehet a német gazdaság posztkommunistá feltevő- és beszállítópiacának tekinteni. A geopolitikai emancipáció jegyében a V4 egyre inkább egy olyan regionális szereplő, amely a menekültpolitika kérdésében európai súlyú, alakító tényező. Február végén uniós csúcsra kerül sor, és a bizottság egy új menekültügyi rendszer tervezetét készíti elő. A magyar miniszterelnök Bécsben a V4-ek által képviselt menekültpolitikai koalíció egy lehetséges tagjával és 2018. július elsejétől a tánc elnökséget adó tagállamának vezetőjével is tárgyalt.

A szerző egyetemi tanár